

Journal of Economy Culture and Society

ISSN: 2602-2656 / E-ISSN: 2645-8772

Kitap Değerlendirmesi / Book Review

Çalışma Psikolojisi

Aşkın Keser ve Burcu Kümbül Güler, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2016, 387 Sayfa,
ISBN: 978-605-5100-79-7

Ceyda TAŞÇIOĞLU¹

¹Arş. Gör., Uludağ Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Bursa, Türkiye

Corresponding author:

Ceyda TAŞÇIOĞLU, Uludağ Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Bursa, Türkiye

E-mail: ceydatascioglu2@gmail.com

Received: 01.01.2017 **Accepted:** 10.05.2018

Citation: Taşçıoğlu, C. (2018). Çalışma psikolojisi. *Journal of Economy Culture and Society*, 57, 275-279. <https://doi.org/10.26650/JECS423436>

Günümüzde içerdiği konular neticesiyle çalışma yaşamındaki yeri giderek önem kazanan Çalışma Psikolojisi bilimi bu kitabın ana temasını oluşturmaktadır. Aşkın Keser ve Burcu Kümbül Güler bu kitabı çalışma psikolojisi disiplini tanıtır, çalışma psikolojisinin ilgi odağındaki konuları ayrıntılı olarak incelemek amacıyla kaleme almışlardır. Bu amaç doğrultusunda içeriksel zemin hem lisans öğrencilerine hem alanda çalışan bireylere hitaben düzenlenmiştir. Yazarların uzun akademik yaşamlarında edindiği deneyimlerin başarılı bir ürünü olarak nitelendirilebilecek kitap on bir bölümden oluşmaktadır.

“Çalışma Psikolojisinin bir bilim dalı olarak ortaya çıkışını ve tarihsel süreci” ele alan birinci bölümde, çalışan bireyin yeteneği, üretkenliği, iş tatmini ve çalışma koşulları gibi konularda fikirleri ve çalışmalarıyla alanın gelişmesine büyük katkı sağlayan isimler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu tarihsel sürecin “Erken Dönem Çalışmaları, Birinci

Dünya Savaşı Öncesi ve Sonrası Dönem, Büyük Bunalım Dönemi, İkinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dönem” gelişmeleri şeklinde sınıflandırılması konunun kolaylıkla anlaşılabilir özümsemesine yardımcı olmaktadır.

Diğer bölümlerde ele alınacak konuların anlaşılabilirliğini arttırmak ve iyi bir kavramsal zemin oluşturmak adına ikinci bölümde “Çalışma Psikolojisi biliminin anlamı, amaçları ve kapsamı” üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. Çalışma Psikolojisinin ele aldığı konular dolayısıyla ilişkili görülen Örgütsel Davranış, Endüstri Psikolojisi, Örgüt Psikolojisi, İş Psikolojisi ve Yönetim Psikolojisi gibi bilim dalları açıklanmış, hangi yönlerden benzerlik ve farklılıklara sahip oldukları değerlendirilmiştir.

“Çalışma kavramının etimolojik ve tarihsel süreçte değişerek süregelen anlamı” üçüncü bölümün konusunu oluşturmaktadır. Bu bölümde öncelikle çalışmaya olumlu özellikler atfederek onu bireyin yaşamının vazgeçilmez şeklinde anlamlandıran düşünürler ile çalışma olgusunu ciddi olarak eleştiren, onu bireyin “mutluluğuna engel ve düşünsel yozlaşmanın sebebi” olarak niteleyen düşünürlerin görüşlerine yer verilmiştir. Tarihsel süreçte toplumların geçirmiş olduğu sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlerle çalışma kavramının değişen anlamı dönemsel olarak ayrıntılı şekilde vurgulanmıştır. Sanayileşmeyle tarım toplumundaki çalışma anlayışının büsbütün değişimini konu edinen John Steinbeck’in “Gazap Üzümleri” eseriyle ilgili okuma parçası ve günümüz çalışma biçimini anlatan “Genç Çıraklar (The Internship)” film önerisi ile bölümde anlatılmak istenen konuyu okuyucuların zihninde kalıcı kılmak hedeflenmiştir.

Dördüncü bölüm “iş ve meslek seçimi” konusu üzerine yapılandırılmıştır. Günümüzde hem gelir elde etmek hem de sosyal kimlik oluşturmak adına büyük önem verilen meslek seçimi, bu süreçte etkili olan psikolojik ve sosyolojik faktörler çatısı altında ayrıntılandırılmıştır. Yazarlar bireyin eğitimi alacağı meslek alanıyla uyumunu belirleyen psikolojik ve sosyolojik faktörleri özetlemişlerdir. Meslek seçiminde etkili olan unsurlara değinildikten sonra bireyin tatmin duyacağı işi seçme aşamasında dikkat edilmesi gereken noktalara ışık tutulmuştur. Bölüm “Company Man” film önerisi ve yorum yazısıyla sonlandırılmıştır.

Beşinci bölümde yazarların “bireyin kariyer yolundaki ilk adımı” olarak nitelendirdikleri “iş arama davranışı” ele alınmıştır. Gerek işsizler gerek yaptığı işten tatmin olamayan

çalışanlar için güncel öneme sahip bu konuda yazarların ilk olarak iş arama davranışının teorik altyapısına değindiği görülmektedir. Yazarlar tarafından uzun iş arama dönemlerinde bireylerin yüksek özsaygı ve öz yeterlilik algısının psikolojik kalkan niteliği taşıdığı ileri sürülmüştür. Ayrıca bu süreçte olumsuz sonuçlar doğuran işsizlik psikolojisi problemine ve bireylerin iş ararken farklılaşan motivasyon kaynaklarına da yer vermişlerdir. Bireylerin iş arama ve kariyer gelişim süreçlerinde psikolojik yüklerini azaltmak ve bireye gerekli becerilerin kazandırılması noktasında kariyer danışmanlığının önemi vurgulanmıştır. Yazarlar bölümün ilerleyen kısmında bireylerin başvurabileceği çeşitli iş arama tekniklerine ayrıntılı bir şekilde yer vermiştir. Son olarak, iş arama sürecinin örgütsel karşılığı olarak işe alım sürecine ve işe alınan kişilerin deneyimlediği “Örgütsel ve Mesleki Sosyalleşme” dönemlerine değinilmiştir.

Çalışma psikolojisi literatüründe büyük ilgi gören “motivasyon” teması altıncı bölümün konusunu oluşturmaktadır. Yazarlar motivasyon kavramını açıklayıp, çeşitli motivasyon teorilerini İçerik ve Süreç Teorileri başlıkları altında özetlemişlerdir. İş yaşamında çalışanların motivasyonu ile ilişkili görülen ekonomik, psiko-sosyal ve örgütsel-yönelimsel motivasyon araçları kategorize edilerek detaylı bir biçimde anlatılmıştır.

Bireyin iş yaşamındaki mutluluğu ve yaptığı işten duyduğu tatmin psikolojik iyi hali için büyük önem taşımaktadır. Gerek literatürde gerek uygulamada büyük ilgi gören “çalışanların işe yönelik tutumları” konusu yedinci bölümde iş tatmini ve örgütsel bağlılık perspektifinden ele alınmıştır. İlk olarak, çalışanın iş tatminine genel tatmin düzeyi anlayışıyla yaklaşan küresel yaklaşım ile bireyin tatminini etkileyen faktörleri ayrıntılı olarak açıklayan özellik yaklaşımına değinilmiştir. Yapılan birçok çalışmada iş tatminiyle ilişkili bulunan başlıca unsurlar üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. İş tatminsizliğinin hem birey hem de örgüt için olumsuz çıktıları değerlendirilmiştir. Bölümün ikinci yarısında ise çalışanın örgütüne karşı hissettiği örgütsel bağlılığın boyutları incelenmiştir. Örgütsel bağlılığı etkilediği düşünülen faktörlere açıklık getirilmiş, çalışanın örgüte olan bağlılık düzeyine göre yaygın olarak karşılaşılan sonuçlar tartışılarak bölüm tamamlanmıştır.

Yazarlar sekizinci bölümde birçok çalışanın sık sık dile getirdiği problemlerin temelinde yatan “iş- özel yaşam dengesini sağlama” konusunu ele almışlardır. İş- özel yaşam dengesinin yapısı incelendiğinde hem bireysel hem de örgütsel etmenlerin denge

oluşumunda belirleyici olduğuna dikkat çeken yazarlar, iş- özel yaşam arasındaki ilişkiyi farklı teorik yaklaşımlarla açıklamaya çalışmışlardır. İşin özel yaşamı olumsuz etkilediği ve özel yaşamın işi olumsuz etkilediği durumlar ve sonuçlar tartışılarak yön odaklı sınıflama yapılmıştır. Türkiye'nin diğer ülkelere kıyasla iş- özel yaşam dengesi açısından çarpıcı konumu değerlendirildikten sonra işyerinde bu dengeyi sağlamaya yönelik örnek uygulamalar detaylandırılmıştır.

Dokuzuncu bölümde iş sağlığı psikolojisinde başlı başına bir risk faktörü olan çalışanların iş yaşamından kaynaklı deneyimlediği "iş stresi" konusu anlatılmaktadır. Bu bölümde ilk olarak stres kavramı genel bir şekilde ele alınmıştır. Stresin ruhsal, sosyal, duygusal, zihinsel ve fiziksel belirtileri sınıflandırılmıştır. Devamında iş yaşamında birçok faktörün etkisiyle maruz kalınan iş stresi konusuna giriş yapılmıştır. Örgütsel, bireysel ve işin kendisinden kaynaklı stres nedenleri geniş bir perspektiften tartışılmıştır. Ele alınan stres kaynaklarıyla hem bireysel hem de örgütsel yöntemlerle başa çıkma yolları ayrıntılı olarak değerlendirilerek bölüm tamamlanmıştır.

Kavram olarak çalışma hayatının 1980'lerde tanıştığı, birçok stres kaynağından daha yıkıcı etki bırakan "mobbing" onuncu bölümün temasıdır. Yazarlar iş yaşamında bir çalışana diğer çalışanlar tarafından uygulanan bilinçli yıldırma faaliyetleri olarak tanımladıkları mobbing davranışlarını detaylı bir şekilde sıralamışlardır. Düşey, yatay ve dikey olmak üzere üç düzeyde tanımlanan mobbingin kişiye ve örgüte bağlı sebepleri ayrıntılarıyla incelenmiştir. Mobbingin hem çalışan birey hem de örgüt açısından olumsuz çıktıları değerlendirilmiştir. Yazarlar mobbinge mücadele konusunu mağdurların bireysel olarak girişimleri ve örgütün mobbingi önlemeye yönelik müdahaleleri şeklinde özetlemişlerdir. Bölüm sonunda "Mobbing" isimli film önerisi verilmiş, mobbingi konu alan "Modern Zamanlar, Şirket ve Şeytan Prada Giyer" filmlerinin analizinin yapıldığı okuma parçası ile bölüm tamamlanmıştır.

Kitabın son bölümünde çalışanın bedensel, ruhsal ve sosyal iyi halini sağlayabileceği ve koruyabileceği çalışma koşullarını temel alan "iş sağlığı psikolojisi" konusu üzerinde durulmuştur. İlk olarak çalışma psikolojisi ve iş sağlığı arasındaki ilişki irdelenmiştir. Her iki alanın da temel çalışma biriminin "çalışma yaşamındaki insan" olması ve bu nedenle önemli ortak konuların varlığı vurgulanmıştır. Psiko-sosyal tehlike ve riskler, işyerinde güvenlik kültürü ve davranış odaklı güvenlik olarak belirlenen ortak konular

ayrıntılı olarak incelenmiştir. Çalışma psikolojisinin odağında bulunan amaçlara ulaşmada getirdiği çözüm yolları ile ergonominin iş sağlığı ve güvenliğindeki yeri değerlendirilmiştir. Son olarak, iş sağlığı psikolojisinde çalışanların sağlığına tehdit niteliğindeki monotonluk ve yorgunluk konuları ayrı konu başlıkları halinde açıklanmıştır.

Sonuç olarak, eserin yazılma amacı doğrultusunda bölüm içerikleri göz önüne alındığında, çalışma psikolojisine dair temel konulardan güncel konulara doğru konu akışının başarılı bir şekilde sağlandığı görülmektedir. Konuların teorik yaklaşımlarla desteklenmesi kitabın ders kitabı olma niteliğini güçlendirmektedir. İş ve meslek seçimi, iş yaşamında motivasyon, iş tatmini, iş- özel yaşam dengesi, iş stresi, mobbing, iş sağlığı ve güvenliği gibi her çalışanın okuma ihtiyacı duyacağı konuların sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınması ise kitabı sahada çalışanlar için değerli kılmaktadır. Her bölümde konu ile ilgili güncel, okuyucunun ilgisini aktif tutan okuma parçaları ve çalışma hayatını konu alan film önerileri kitabın içerik olarak zenginliğini pekiştirmiştir. Sayfa kenarlarında anlatılan konuya ilişkin önemli bilgileri içeren küçük metin kutucukları okuyucunun dikkatini çekmektedir. Kitabın bir başka güzel yanı ise bölüm sonlarında okuyuculara öğrendikleri bilgileri test etme imkanı sunan “Bil Bakalım” soru kutucuklarının oluşturulmasıdır. Ayrıca yazarlar alışlagelmiş ders kitaplarının aksine, her bölüm için renkli baskı tercihleri ile biçimsel bir yeniliğe imza atmışlardır. Özetle, “Çalışma Psikolojisi” kitabı hem doyurucu içeriği hem de biçimsel zenginliği ile titizlikle hazırlanmış, alan için önemli bir referans kaynağı niteliğindedir.

